

A 2021-es önkormányzati választások Észak-Macedóniában

The 2021 local elections in North Macedonia

RADVÁNSZKI ANDRÁS

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Németh Ferenc

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Radvánszki András, 2021.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2021.53>

Összefoglalás: A 2017-es önkormányzati választáson fölényes győzelmet arató és a tavalyi előrehozott parlamenti választásokat is megnyerő Macedón Szociáldemokrata Unió (SDSM) számára a 2021 októberében tartott kétfordulós önkormányzati választás komoly vereséget hozott. A párt elvesztette a kormányzati hatalmának eddig sok esetben háttérül szolgáló önkormányzatok nagy részét, beleértve a fővárost is. A kormánypárti vereséget követően Zoran Zaev az SDSM 2013 óta regnáló elnöke – aki 2017 óta az ország miniszterelnöke is – mindkét pozíciójáról lemondott, komoly politikai válságot generálva. A váratlan lemondással együtt járó bizonytalanság felerősítette a kormánypártokon belül meglévő törésvonalakat. Az elhúzódó válság és az előrehozott parlamenti választások lehetőségére hosszabb távon is kárt okoznak az SDSM-nek és átrendezhetik az észak-macedóniai albán politikai közösség tagjainak szerepét.

Kulcsszavak: Észak-Macedónia, politikai válság, önkormányzati választások

Abstract: *Both rounds of the local election held in October, 2021 has brought a devastating defeat for the governing Social Democratic Union of Macedonia (SDSM) which won the local election by a landslide victory in 2017 and recently has won the early parliamentary election in 2020. The party has lost most of the municipalities, which to date ensured its political authority, including the capital. Following the ruling party's defeat, Zoran Zaev, the leader of SDSM since 2013 and Prime Minister since 2017, has announced its resignation from both positions triggering a severe political crisis. This uncertainty caused by Zaev's unexpected resignation has deepened the existing fault lines of the parties' inner circles. The prolonged political crisis and the possibility of a new early parliamentary election may damage the SDSM in longer term and may rearrange the roles of the members of Albanian political community. In addition, it may hinder to restart the economy and it causes problems during the negotiation process of EU accession talks.*

Keywords: North Macedonia, political crisis, local elections

BEVEZETÉS

Kétfordulós önkormányzati választást tartottak 2021. október 17-én és 31-én Észak-Macedóniában, amely a 2017 óta fennálló önkormányzati hatalommegosztás rendszerét teljes mértékben felborította. A választáson az önkormányzati helyek többségét az ellenzékben lévő Belső Macedón Forradalmi Szervezet – Demokratikus Párt a Macedón Nemzeti Egységért (*Vnatresna Makedonska Revolucionerna Organizacija – Demokratska Partija za Makedonsko Nacionalno Edinstvo*, VMRO-DPMNE) szerezte meg, súlyos vereséget okozva a kormánypártnak. A 2020-as előrehozott parlamenti választás

óta mindössze [kétfős többséggel](#) kormányzó Macedón Szociáldemokrata Unió (*Socijal Demokratski Sojuz na Makedonija*, SDSM) vezetője, egyben miniszterelnök Zoran Zaev a második fordulót követő sajtótájékoztatóján bejelentette [lemondását](#) mind a pártelnöki, mind pedig a miniszterelnöki pozícióról, vállalva a felelősséget a párt számára katasztrofálisnak tekintett eredményekért.

A négy évvel korábbi [önkormányzati](#) választásokon a Zaev által vezetett SDSM 57 körzetet nyert meg az országban található 81 önkormányzatból, megszerezve a főváros, Szkopje vezetését is. A VMRO-DPMNE kormányzását, a korrupciós és jogállamiságot sértő botrányokat megeléglő választók protestszavazatai, valamint az Zaev vezette SDSM reformokat és euroatlanti integrációt ígérő lendülete elsőprő győzelmet hozott a párt számára. Ugyanakkor a kormányzati pozícióját éppen csak elvesztő, előtte egy évtizedig kormányzó VMRO-DPMNE 51 önkormányzat vezetését elvesztve mindössze öt helyen volt képes megtartani a helyi vezetést.

Ebben hozott nagy fordulatot a 2021 októberi választás, mivel a SDSM vezetete választási koalíció ([Najdobroto za Mojata Opstina](#) – Legjobbat az önkormányzatoknak) az első fordulóban kilenc, a második forduló során is mindössze hét helyen tudott nyerni, sok, tradicionálisan SDSM-bázisnak tartott területet is elvesztve. Ezzel szemben az ellenzéki VMRO-DPMNE vezette koalíció ([Obnova na Makedonija](#) – Macedónia megújítása) a két forduló során 22, illetve 20 polgármesteri széket szerzett, valamint a független jelöltként induló Danela Arsovska támogatásával a főváros vezetését is megszerezte.

A Hristijan Mickoski pártelnök vezette VMRO-DPMNE az elmúlt évek sorozatos bukásait (2016, 2020: parlamenti választások; 2017: önkormányzati választás; 2018: névreferendum; 2019: elnökválasztás) követően történelmi győzelemként értékelte a helyhatósági választások eredményét, azonnali [előrehozott parlamenti választást](#) követelve a megváltozott népakarat kinyilvánítására hivatkozva.

Ugyan a 2020 [júliusában](#) megtartott előrehozott parlamenti választások is már igen szoros eredményeket hoztak az SDSM ([Mozeme](#) – Megcsináljuk¹) és a VMRO-DPMNE vezette (Obnova na Makedonija) választási koalíciók között, azonban a mostani SDSM eredmények a mindössze egy évvel ezelőtt elérhető képest is súlyos vereségként értelmezhetőek. Az SDSM-re leadott szavazatok száma az egy évvel korábban lezajlott parlamenti választásokhoz képest jelentősen csökkent. Tekintettel arra, hogy a macedón politikai életben a vezető pártok és választóik sokkal inkább a politikai meggyőződésük szerint szavaznak a helyhatósági választásokon is, mint helyi ügyekre, programokra, így az októberi választások komoly visszajelzést jelentenek a kormányzó szociáldemokraták

1 A Mozeme parlamenti frakciója 46 fős, összesen 11 pártból és egy független képviselőből áll. Fő pártja az SDSM hivatalosan 30 képviselővel, a BESA 4, az NSDP (Nova Socijaldemokratska Partija, Új Szociáldemokrata Párt) és a LDP 2-2 fővel, míg a maradék hét párt 1-1 képviselővel rendelkezik. Ehhez csatlakozik a DUI 15, illetve a szintén albán DPA 1 képviselővel megteremtve a 62 fős kormányzati többséget a 120 fős parlamentben.

számára. A választók ilyen szintű elfordulása a párttól, ami a két forduló során megszerzett mindössze 16 önkormányzatban mutatkozott meg, egyértelműen visszatükrözi a választók csalódottságát a pártban és annak vezetésében.

A VMRO-DPMNE által elért eredmények azonban nem a párt újjászületését és a választók általi rehabilitációját jelentik, mivel az elmúlt évek minden kormányzati intézkedésére tagadással válaszoló VMRO-DPMNE sem vezetésén, sem pedig programján nem változtatott a legutóbbi választás óta. Az ellenzéki párt sikere sokkal inkább köszönhető az SDSM vezette kormány belső kudarcainak, káderpolitikájának, a gazdasági fejlődés megtorpanásának, a nemzetközi elfogadottság csökkenésének, illetve a bolgár–macedón viszály miatt ismételt megakadt EU-csatlakozási tárgyalások megkezdésének, amelyek mind a kormánypárt ellen hangolták a korábban az SDSM-re szavazók egy részét is. Valódi, rendszerpárton kívüli jelöltek hiányában az ellenérzések így ismételt protestszavazatok formájában és a jelenlegi ellenzék egyetlen életképes kormányzati erejét jelentő pártjának, a VMRO-DPMNE pozitív eredményeiben mutatkoztak meg.

A KAMPÁNYTEVÉKENYSÉG ÉS A VÁLASZTÁSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

A hivatalosan 2021. szeptember 27-én kezdődő kampány² alapvetően csendes, visszafogott és incidensektől mentes volt. Nagyobb gyűlésekre mindössze néhány alkalommal került sor, amelynek oka a választók mozgósításának nehézsége (választói kiábrándultság és fásultság a folyamatos választási események miatt), illetve a Covid-szabályok és korlátozások voltak.

A pártok közül csak az SDSM és VMRO-DPMNE rendelkezett nagyobb, kampányfinanszírozáshoz szükséges forrásokkal, amely a parlamenti választásokhoz hasonlóan ismételt a két nagypártot hozta előnyösebb helyzetbe. A független jelöltek többsége alacsony költségvetésű és sok esetben saját finanszírozású kampányt folytatott, amely távolról sem biztosított egyenlő esélyeket a jelöltek számára, alapvetően teljesen láthatatlanná téve a rendszerpártokon kívüli jelöltek tevékenységét és programját.

A kampány láthatóan a SDSM és a VMRO-DPMNE koalíciói között zajlott az ország legnagyobb részén. Élesebb hangú kampánytevékenység folyt az albán pártok, a DUI, az AA/A és a BESA között az ország északnyugati régiójában, a zömében albánok lakta önkormányzatok területén, illetve a főváros egyes kerületeiben. A kormánypárt és a VMRO-DPMNE közötti összeütközés legjobban Szkopjében volt érzékelhető, de jelentősebb incidens itt sem zavarta meg a választások előtti, illetve alatti időszakot.

2 A kampánytevékenységgel kapcsolatos általános megállapításokról bővebben: OSCE ODIHR Election Observation Mission, Republic of North Macedonia – Local Elections, October 2021: [499414.pdf \(osce.org\)](#); [501259_1.pdf \(osce.org\)](#); [502747.pdf \(osce.org\)](#).

A 2020-ban létrehozott választási koalíciók az alapvető kereteiket megtartották az idején önkormányzati választások során is. Az SDSM a parlamenti választásokra létrehozott Mozeme választási koalíció helyett Najdobroto néven a helyi választásokon fontosabb témákat is hangsúlyozva folytatta tovább az egy évvel ezelőtti kampánytevékenységét. Ez utóbbi azonban több, a kormánykoalícióban és a parlamenti frakcióban is helyet foglaló kisebb pártot nélkülözött, akik az önálló indulás mellett döntöttek. Külön állított jelöltek a BESA Mozgalom (*Lëvizja BESA*), a Liberális Demokrata Párt (*Liberalno-demokratska Partija*, LDP) és a Macedónia Demokratikus Megújulásáért Párt (*Demokratska Obnova na Makedonija*, DOM), amelyek közül az utóbbi kettő választási koalíciót is létrehozott Döntő változás (*Odlucno za promeni*) néven. Ezek a jelöltek sok esetben a kormányzati többséget biztosító koalíciós partner, a Demokratikus Unió az Integrációért (albánul: *Bashkimi Demokratik për Integrim*: BDI; macedónul: *Demokratska Unija za Integracija*: DUI), illetve a főpárt, az SDSM ellenében is elindultak, jelentősen gyengítve, szétforgácsolva az egy évvel ezelőtti egységesebb szavazótáborát.

Szintén elhibázott politikai lépésként értelmezhető, hogy több esetben az SDSM vezetése egy-egy sikeresnek számító helyi politikus helyett a pártközpont által kiválasztott új jelöltet indított, amely komoly feszültségeket okozott a helyi pártszervezetek, illetve az SDSM-szavazók és a központ között, nem egy esetben szakadáshoz vezetve a helyi politikai közösségen belül. Ennek jó példái a nagy sajtónylvánosságot kapó [kumanovói](#) és [radovisi](#) esetek, ahol a korábban SDSM-es polgármesterek nem fogadták el a pártközpont kérését/utasítását a visszalépéssel kapcsolatban, így Kumanovóban a korábbi polgármester független jelöltként, Radovisban pedig az LDP-DOM jelöltjeként indult az új SDSM-jelölttel szemben³.

A VMRO-DPMNE szintén igyekezett fenntartani a tavalyi parlamenti választásokra összehozott, [Megújítás](#) néven futó koalíciót⁴, amelyet a választásokat megelőzően különböző megállapodásokkal próbált bővíteni. A párt az egyik legnagyobb eredményének azt tekintette, hogy a választások előtt [megállapodásra](#) jutott az albánságot képviselő másik nagy tömörüléssel, az ellenzéki pártként a parlamentben 12 képviselői hellyel rendelkező Albánok Szövetsége-Alternatíva koalícióval (albánul: *Aleanca për Shqiptarët/Alternativë*, macedónul: *Alijanca za Albancite/Alternativa*: AA/A). A választási együttműködésnek – amelyet a felek kölcsönös megállapodása alapján senki sem nevezett koalíciónak – külön érdekessége az AA vezetőjének beleegyezése a VMRO-DPMNE-vel történő megállapodásba, tekintetbe véve a 2017-es ún. [„véres csütörtök”](#) alkalmával történteket, valamint

3 Kumanovóban a korábbi polgármester az első és második fordulóban is megszerezte a vezetést, súlyos csapást jelentve az SDSM egyik erős emberének számító kumanovoi illetőségű Oliver Spasovski belügyminiszter és pártalelnök számára, míg Radovisban az első fordulóban 16%-ot kapott polgármester jelentősen gyengítette az SDSM által kijelölt új jelölt választási esélyeit, így ezen a településen is végül a VMRO győzött.

4 A Megújítás több mint egy tucat kis pártból áll, amelyben jelen vannak a nemzeti és etnikai kisebbségek, romák, szerbek, törökök, bosnyákok, vlachok képviselői is.

személyesen az AA vezetőjét, Zijadin Selát érintő⁵ eseményeket. Az AA/A a VMRO-DPMNE-vel történő összeállása mögött az albán pártszövetség azon reálpolitikai felismerése áll, amely rámutat arra, hogy a helyi és központi hatalomba való belépésének az egyetlen módja a DUI intézményesült hatalmának megtörése, amelyhez minden eddig elvetett politikai eszköz megengedett.

EREDMÉNYEK

Az országos választói névjegyzékben összesen 1 824 864 fő szerepelt⁶, ebből az első és a második forduló során is a szavazók körülbelül⁷ 50%-a adta le a voksát. Jellemző, hogy a 81 önkormányzat több mint negyedében, 23 helyen mindössze két jelölt indult, elsősorban a VMRO-DPMNE és a SDSM soraiból. Négy jelölnél többet csak 20 önkormányzat területén és Szkopjében sikerült állítani, azonban ezek nagy része is jobbára ismeretlen és jelentéktelen pártok, illetve szervezetek által állított vagy támogatott jelölt volt. Egy-egy kivételtől eltekintve és az albán területeket nem számítva a második fordulóban szinte csak a két nagy párt jelöltjei maradtak versenyben. Az albán többségű területeken főként a DUI jelöltjei álltak szemben az ellenzékhez (AA/A) vagy a kormánykoalícióhoz (DPA; BESA) tartozó albán pártok jelöltjeivel, amely nem csak a DUI–SDSM, hanem a BESA–SDSM kapcsolatban is feszültségeket okozott.

A fenti, kormánypártok részéről megosztott indulást követően az október 17-i első forduló során az SDSM 9, a DUI pedig 3 helyen szerzett polgármesteri széket. Ezzel szemben a VMRO-DPMNE 22 önkormányzat megszerzésével nagyarányú győzelmet aratott. A kormánykoalíció külön induló pártjai a második fordulóban ugyan felhívták szavazóikat az SDSM jelöltjeire történő szavazásra, azonban ez a felhívás nagyrészt sikertelennek bizonyult. Az Állami Választási Bizottság [adatait](#) megvizsgálva megállapítható, hogy több városban láthatóan egyáltalán nem működött ez a későn jött egységre buzdító felszólítás, mivel a kormánykoalícióhoz tartozó, de külön indult kispártok szavazói nem adták voksukat az SDSM

- 5 A parlamentbe betörő VMRO-DPMNE szimpatizáns tüntetők egy része megpróbálta [meggyilkolni](#) Zijadin Selát, aki majdnem belehalt az elszenvedett sérülésekbe. Ez sokáig meghatározta a VMRO-DPMNE-vel történő együttműködésének kérdését.
- 6 A hivatalos adat valószínűleg jóval meghaladja az országban tartózkodó, szavazójoggal rendelkező felnőtt lakosság számát. Ugyan a névjegyzékben szereplő adatok hitelessége kapcsán a pártok nem támasztottak kétségeket, azonban évek óta téma a választói névjegyzék adatainak felülvizsgálata. Az alapvetően a kivándorlás generálta probléma a választás során a választói részvétel kapcsán okoz problémákat, tekintettel arra, hogy a névjegyzékben található magasabb – és így valótlán – szám torzítja a részvételi adatokat, befolyásolja az eredményt (pl. nem éri el a részvétel az 50%+1 szavazatarányt, amely miatt második fordulót kell tartani, vagy extrémebb esetekben már az első forduló is eredménytelen lesz a 30%-os részvételi küszöb el nemérése miatt).
- 7 Október 17., első forduló: 51,44%; október 31., második forduló: 49,65%.

állva maradt jelöltjére, sőt némelyek inkább az SDSM-mel szemben szavaztak. A második fordulóban így 20 helyen ismét a VMRO-DPMNE szerezte meg a polgármesteri helyet, szemben a SDSM által elnyert hét önkormányzattal. Emellett a DUI újabb hét helyen, a AA/A és a BESA 2-2 önkormányzatban, az LDP-DOM, a Polgári Választás Macedóniáért (*Gradjanska Opcija za Makedonija*: GROM) és az Albánok Demokratikus Pártja (*Demokratska Partija na Albancite*: DPA) pedig 1-1 helyen győzött. A fővárost is beleértve mindössze három független jelölt tudott nyerni.

Az SDSM Strumica⁸ kivételével az összes jelentősebb város vezetését elvesztette. A Zaev által több alkalommal emlegetett progresszív irány, a kormánypárt eredményeire történő apellálás nem hozott eredményt, amely leginkább a nagyobb városokban, mint például Radovisban, Bitolában, Kumanovóban, Gevgelijában, illetve Szkopjében elért eredményekben látszódott meg a legjobban. Ezekben a településeken sokszor olyan jelöltek nyertek a VMRO-DPMNE támogatásával, akik a pártpolitikai életben korábban ismeretlenek számítottak a nagyközönség számára. A fővárosban a VMRO-DPMNE támogatottságával elindult Danela Arsovska, akinek esélyeiben eleinte még a VMRO-DPMNE sem hitt, [nagy fölénnyel](#) szerezte meg a vezetést már az első körben az SDSM polgármesterével, Petre Silegovval szemben, amely fölényt a második körben még inkább növelni tudta, közel [harmincezer](#) szavazattal többet szerezve. Arsovska, aki 2014 óta az egyik macedón kereskedelmi kamara elnökeként tevékenykedik, sikeres kampányt folytatott annak ellenére, hogy igazán komoly szakmai és menedzseri háttérrel nem rendelkezik, illetve számos botrányt⁹ robbantott ki az SDSM vele kapcsolatban, amelyeket ugyan minden alkalommal [tagadott](#), valódi bizonyítékokat azonban nem mutatott fel cáfolatként.

A választás két fordulójának a kormánypárt számára negatív eredményei miatt Zaev a koalíciós partnereket és az ellenzéket is teljesen [váratlanul](#) érő módon, a kormánypártok vezetésének előzetes értesítése nélkül, a választás

- 8 Az első fordulóban az SDSM sikeresen elvitte a régió központjának számító Strumicát, amely a Zaev család helyi érdekeltségei miatt is az SDSM fellegetvárának számít a régióban. Itt Kostadin Kostadinov, beiktatásáig parlamenti képviselő, Zaev személyes protezsáltja több mint 13%-kal verte meg VMRO-s ellenfelét, 53,70%-ot szerezve. Kostadinov 2017-ben egy évig már vezette a várost megbízottként, amikor Zaev Strumica polgármesteri székéből a kormány vezetőjévé lépett elő.
- 9 Meglehetősen furcsa, hogy az 1979-ben született, magát sikeres menedzserként bemutató Arsovska hivatalos szakmai önéletrajzai – amelyek szinte minden médiafelületen ugyanazzal a tartalommal jelennek meg – 2014-gyel, kamarai elnökké választásával kezdődnek, kihagyva az azt megelőző egy évtizedet, amely nem segít elosztatni azon vádak, amelyeket az SDSM hozott fel az Arsovska VMRO-DPMNE-vel való korábbi együttműködése, és a kampány során előkerült botrányos pénzügyek kapcsán. Szintén nem válaszolt érdemben az SDSM által bemutatott, saját, illetve férjét érintő bolgár állampolgárságra vonatkozó dokumentumokkal kapcsolatban. A bemutatott személyiigazolványmásolatok kapcsán ugyan jogi eljárást helyezett kilátásba, de ez szintén nem segítette a közvélemény azonnali tisztánlátását. Érdekes lehet a fenti vádakkal kapcsolatos további lépések sorsa, mivel ezen állítások valódi tisztázás nélkül súlyos kérdéseket vethetnek fel a jövőre nézve, többek között az egyik legfontosabb politikai beosztást betöltő személy befolyásolásának lehetőségét egy másik állam által.

második fordulójának estéjén tartott sajtótájékoztatón jelentette be a párt- és miniszterelnöki pozícióról történő lemondását. Az SDSM által elért eredmények ugyan nem hasonlíthatók a VMRO-DPMNE 2016-ban történt teljes leszerepléséhez, azonban mégis igen komoly bizalomvesztést mutatnak, és vereségként értelmezhetőek. A VMRO-DPMNE által elnyert 42 önkormányzattal szemben álló, 16 SDSM irányította önkormányzat óriási különbséget mutat, azonban a kormánykoalícióhoz tartozó, de külön indult pártok által elnyert önkormányzatokat is számba véve (DUI: 10; Besa: 2; DPA: 1; LDP-DOM: 1) már nem olyan jelentős a különbség. Természetesen ezeknek a pártoknak megvan a maguk partikuláris érdekeik, de a közös kormányzás folytatása esetén valószínűleg nem állnának szemben az SDSM vezette kormányzat központi akaratával. Zaev azonban ezt nem vette figyelembe, döntését feltételezhetően az SDSM eredményeiből kiindulva, érzelmi alapon hozhatta meg, az SDSM és a koalíciós pártok vezetőinek nyomását is figyelmen kívül hagyva.

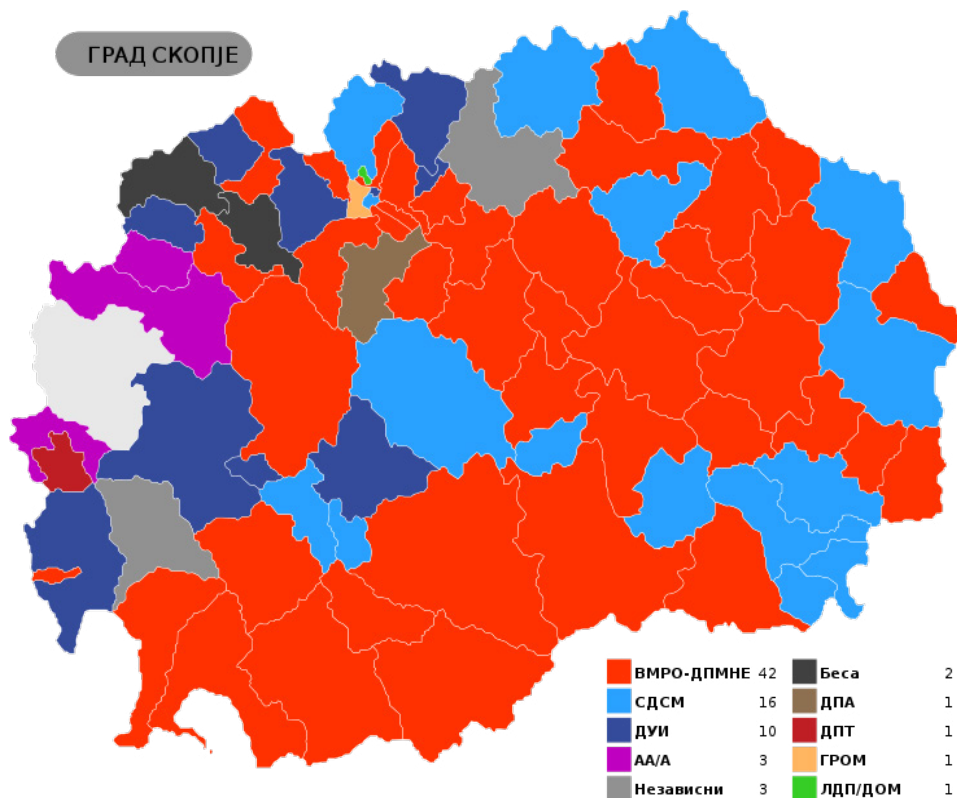
Fontos kiemelni, hogy az önkormányzatok SDSM általi elvesztése a kormányzati hatalom háttéréhez szükséges erőforrások és választói támogatás jelentős részének elvesztését is jelenti. Ennek oka, hogy az önkormányzati hatalom folyamatos, közelmúltbeli bővítése, a decentralizációs törekvések erősítése, valamint az állami költségvetésből történő megnövekedett [források](#) miatt a sikeres önkormányzati háttérrel rendelkező pártok sokkal nagyobb eséllyel indulhatnak a kormányzati pozíciók megszerzéséért is egy parlamenti választás során.

A kormánykoalíció pártjainak önálló indulása miatt a kampány során komoly ellentétek és helyi hatalmi harcok alakultak ki a kormányzásban együttműködő pártok között. Az egyik legnagyobb csata, a két albán kormányzó párt – a DUI és a BESA között – Tetovó megszerzéséért, a észak-macedóniai albán-ság legfontosabb városáért zajlott, amelyből a kisebbik BESA került ki győztesen. Ez komoly feszültséget gerjesztett, végül azonban Teuta Arifi, aki 2013 óta vezette a várost, elismerte vereségét. Arifi távozásával fontos szellemi, ideológiai háttérrel és gazdasági hatalmat is veszített a DUI, ráadásul egy újabb igen befolyásos és tapasztalt politikussal nőtt a DUI vezetésével elégedetlenek belső tábora.

Az ellenzéki albán pártok – bízva tavalyi, meglehetősen sikeres parlamenti szereplésük megisméltésében – az önkormányzati választások során alulszerepeltek. Az országban az AA/A koalíció mindössze két – de az albán-ság számára fontos helyen, Vrapciste és Gosztivár területén – tudott polgármesteri székhez jutni. Két önkormányzat (Kumanovo, Debarca) esetében pedig párttagmogatottság nélküli, független jelöltet választottak polgármesternek.

1.ábra.
Választási eredmények Észak-Macedóniában
(önkormányzati választások, 2021. október)

Forrás: [Податотека:Lokalni izbori 2021.svg – Википедија \(wikipedia.org\)](#)
Letöltve: 2021. november 1. CET 17:18

A VÁLASZTÁSI EREDMÉNYEK LEHETSÉGES OKAI

A választás kormánypárt számára negatív kimenetelének több oka is lehet. Az SDSM-kormány 2017-ben azzal az ígérettel lépett hivatalba, hogy megszünteti és megváltoztatja az előző évtizedekben kialakult korrupciós rendszert – amelyet gruevizmusként jellemeznek Nikola Gruevski volt VMRO-DPMNE-s miniszterelnök tíz éves kormányzása után – valamint megreformálja az államot, illetve annak szerveit az igazságszolgáltatástól kezdve a közigazgatáson át az önkormányzatokig bezárólag. Tiszta kormányzást, korrupciómentes államot ígért, és a megakadt euroatlanti csatlakozási folyamat újraindítását, valamint új munkahelyeket és külföldi beruházásokat, amelyek magasabb életszínvonalat és minőségibb életet jelenthetnek a polgárok számára.

Az ígéretek többsége azonban nem, vagy nem úgy valósult meg, ahogy Zaev és az SDSM ígérte. A gazdasági problémák, az áremelkedések, valamint a beruházások elmaradása mellett az elmúlt évek során a kormánynak számos, tekintélyt megtépző botrányral is szembe kellett néznie. Nem csak a közvéleményt, hanem a nemzetközi közösség bizalmát is kikezdte a magas szintű korrupciós ügyek, illetve politikai visszaélések vizsgálatára létrehozott Speciális Ügyészség vezetőjének, Katica Janevának korrupció miatti [letartóztatása](#) és elítélése. Ugyancsak botrányos volt Saso Mijalkov volt titkosszolgálati vezető és milliárdos üzletember – több büntetőügy miatt közel húsz évre történt elítélését követő – rejtélyes [eltűnése](#) és hirtelen [előkerülése](#), a macedón belügyminisztérium által nemzetközi bűnözők tömegének kiállított [útlevelek](#) ügye, a rejtélyes [közvetítőcég](#) beiktatása a kínai vakcinabeszerzés során, vagy a kormányzati adminisztrációt vezető Dragi Raskovski kabinet-államtitkár [közbeszerzési csalásai](#), amellyel saját cégét juttatta nagy értékű szerződésekkhez. Sok szavazót felháborított a politikai [felelősségvállalás](#) elmaradása a 14 áldozatot követelő tetovói [kórháztűzet](#) követően is.

A korrupciós ügyek és botrányok eredményeképpen sok SDSM-szavazóban alakult ki az a nézet, hogy a kormányzópart működési elveiben nem különbözik a VMRO-DPMNE-től, így nem érdemes újra rájuk szavazni.

Az SDSM által hangsúlyozott országos jelentőségű ügyek mellett az önkormányzatok számtalan hétköznapi problémával küzdő lakossága sok esetben a mindennapi életet jobbá tevő programok – a hulladékelhelyezési problémák megoldása, a súlyos levegőszennyezettség megszüntetése vagy a modern infrastrukturális (szennyvízelvezetés, csatornázás, aszfaltozott utak, gyorsforgalmi úthálózat, gázhálózat kiépítése, fűtése korszerűsítés) és környezetvédelmi beruházások – szerepeltetését is szívesebben látta volna a kampány során.

A [Covid-válság](#) és az uniós csatlakozási tárgyalások megkezdésének bolgár [blokkolása](#) sok szempontból szintén keresztülhúzta a SDSM terveinek megvalósítását. A [preszpai megállapodás](#) életbelépését követően a névváltoztatás miatti társadalmi szintű felháborodás lecsendesedése után a nemzeti identitást és az eddig vallott macedón történelemszemléletet teljes mértékben [kétségbevonó](#) bolgár álláspont az alapvetően Zaev-párti szavazókat is megrendítette. Így az elmúlt évek legnagyobb sikerének kikiáltott NATO-csatlakozás önkormányzati kampányban szerepeltetése is inkább balul sült el. A tradicionális SDSM-szavazók távolmaradása a párt és egyben a kormányzati munka iránti nemtetszés egyértelmű kinyilvánítása volt. Ezzel egyszerre büntették a kormányzatot, valamint az elmúlt évek kormányzását megtestesítő, a nemzetközi porondon sokszor már túlságosan is kompromisszumkész Zoran Zaevet.

A VÁLASZTÁS UTÁN: ZAEV LEMONDÁSÁNAK KÖVETKEZMÉNYEI

Az SDSM számára mindenképpen vereségként értelmezhető önkormányzati választás, valamint Zaev lemondásának bejelentése, amely az egész kormány [lemondását](#) jelentené, hosszan tartó politikai válságot eredményezhet, amennyiben nem sikerül gyorsan [új kormányfőt](#) találni, illetve megtartani a kormányzati munkához elengedhetetlen stabil parlamenti többséget. A hirtelen, egyeztetés nélküli és előre meg nem tervezett lemondás olyan politikai helyzetet teremtett, amely az SDSM-en belül és a párt koalíciós partnereiben is teljes bizonytalanságot eredményezett.

Az SDSM berkeiben felerősödtek az ellentétek a különböző frakciók között, ezek ugyanis a kialakult helyzetben lehetőséget látnak saját platformjaik és elképzeléseik párton belüli megerősítésére, valamint a párt irányításának meg-, illetve visszaszerzésére. A 2013 óta pártelnök Zaevet sokan vádolják azzal, hogy a hozzá közel állók – mint Venko Filipce, Oliver Spasovski, Ljupco Nikoloski, Fatmir Bytyqi, Sanja Lukarevska – helyzetbe hozásával, és pozícióban tartásával, valamint az ismertebb és korábban fajsúlyos SDSM-es politikusok és támogatóik – például Radmila [Sekerinska](#), Branko Crvenovski – [háttérbe szorításával](#) gyengítette a pártot és annak kormányzóképeségét. Zaev az elmúlt nyolc évben maga köré építkezve teljesen meghatározta annak politikáját, irányítását, így valós, számba vehető [utódja](#) nincs, ami a párt egészének működését, illetve sikereit rövid távon mindenképpen veszélyezteti. Emiatt az SDSM részéről az új kormányfő megnevezése még egy tervezett módon történt lemondás esetén is komoly munkát és hosszan tartó egyeztetést kívánna. Függetlenül attól, hogy az SDSM folytatja-e vagy sem a kormányzást, Zaev lemondásának bejelentése ismét előhozta a belső konfliktusokat, amelyeknek kimenetele egyelőre még nem látható.

Ugyan a lemondás bejelentését követően az SDSM koalíciós partnerei részéről egy ijedséggel vegyes, de viszonylag határozott és [egységes](#) kiállást figyelhattunk meg, ez azonban az idő előrehaladtával és más tényezők miatt gyorsan megváltozott. A nyíltan kommunikált, látható megoldást jelentő lépések bejelentésének hiányában egyre jobban erodálódott a kormánypártok egysége, ennek egyik példája a BESA által az önkormányzati választásokon megnyert Zelino eredményeinek DUI általi megtámadására adott [reakció](#), és a VMRO-DPMNE oldalára történő „átállás” volt.

A Zaev előidézte bizonytalanság és a VMRO-DPMNE hangos és magabiztosnak tűnő „utókampánya”, politikai [lépései](#) szintén elbizonytalanítják, megvárosíthatóvá teszik – az egy-egy fős parlamenti jelenlétet az SDSM-koalíció részeként – megszerző törpepártok képviselőit is, akik akár így előre menekülve bármikor egy új többséget összegyűjteni kívánó VMRO-DPMNE karjaiban találhatják magukat.

A politikai eróziós folyamatok azonban nem csak az SDSM-et veszélyeztetik. A bizonytalan helyzet, a személyes sorsokat érintő politikai alkuk a kifelé egységesnek tűnő, de belső pártharcokkal többször szembenéző DUI-n belül is megindíthatják a politikai eróziót. Tetovo elvesztése, a BESA–DUI harcok, a kormányzóképeséggel együtt járó politikai és gazdasági hatalom elvesztésétől való félelem, az ellenzéki albán pártok kormányra kerülésével lehetőségként megjelenő elszámoltatás, valamint a DUI elnökének közel két évtizede tartó és sokak által diktatórikusnak minősített regnálása még a parlamenti frakcióban ülők közül is többek számára adhat okot a könnyebb utat jelentő kiegyezésre átszavazással vagy egy másik frakcióba történő átüléssel. Még az sem zárható ki, hogy a kis megszakítással 18 éve kormányzó DUI – Zaev kiugrási kísérletét követően – hosszabb távon gondolkozva [tárgyalásokba](#) bocsátkozik a VMRO-DPMNE-vel, illetve az albán ellenzéki pártok tárgyalásra hajlandó frakcióival és kompromisszumok árán, de ismét továbbmenti hatalmát, amelyre már korábban is volt példa. Ehhez még mindig jó ütőkártya Ali Ahmeti DUI-pártelnök kezében, hogy a nemzetközi közösség szemében még mindig ő a garanciája az ohridi keretegyezményben foglalt béke és stabilitás biztosításának. Erre előszeretettel utal a párt vezetése is, amikor az ellenzéki pártok részéről felmerül a DUI kormányzó pozíciójának megdöntése.

Az SDSM-ben és a DUI-ban a kormányzó erő megtartása érdekében elfojtott hangok Zaev lemondásának bejelentését követően nem várt módon törtek fel, amelyet a macedón és albán ellenzék egységesen próbál kihasználni. A VMRO-DPMNE vezetője, Hristijan Mickoski a párt önkormányzati választásokon aratott győzelmével, a kormánypártok – Zaev lemondásának bejelentése miatt – nyílttá váló törésvonalainak mélyítésével, valamint belső ellentétek kihasználásával egy olyan lehetőséget kapott, amely alkalmat teremthet számára egy szűk kormánytöbbség megteremtésére vagy egy 2024 előtt tartandó parlamenti választás megtartására. A parlamenti képviselői helyvel nem rendelkező, „csak” pártelnöki funkciót betöltő Mickoski számára ez lehetőséget nyújthat további politikai jövőjének biztosítására.

Az ellenzéki albán pártok számára azonban komoly [dilemmát](#) is okoz egy VMRO-DPMNE vezetéssel létrehozandó új kormánytöbbség megteremtésének kérdése, ha ennek az ára az eddig elért, albán pártok számára alapvetően fontos megállapodásokat (ohridi keretegyezmény, [preszpai](#) megállapodás, nyelvtörvény stb.), illetve az ország nemzetközi irányát (NATO- és EU-csatlakozás, szomszédügyi politika), kétségbevonó Levicával történő együttműködés. Már a sok esetben albánellenes retorikát használó Levica támogatásának elfogadása is komoly ellentéteket vált ki az albán szavazók körében, amely így nem egyszerűen morális kérdés, hanem a pártok együttműködést támogató vezetősége elleni fellépéshez is vezethet.

Ennek jó példája a VMRO-DPMNE és partnerei által benyújtott, majd az SDSM, illetve koalíciós partnerei által jogtechnikai eszközökkel [ellehetetlenített](#), és így rövid úton [elbukott bizalmatlansági](#) indítvány, amely a lemondását ugyan

bejelentő, de azt még be nem nyújtó Zaev távozásának kikényszerítését szolgálta volna. A kialakult botrány rámutatott arra, hogy az albán ellenzéki pártok, illetve a SDSM–DUI irányvonalat alapvetően ellenző albán politikusok között mindig akadhat olyan [képviselő](#), aki Levica által képviselt – a jelenlegi kormány politikáját teljes mértékben tagadó – álláspontok miatt [elvi](#) okokra hivatkozva ugrik ki az új kormánytöbbséget létrehozni kívánó, vagy a kormány megbuktatását célzó kezdeményezésekből. A bizalmatlansági indítványt aláíró, azonban a szavazáson meg nem jelent és azóta pártjából [kizárt](#) egykori BESA-s képviselő által adott [magyarázat](#) is az ilyen együttműködések kétélűségét mutatja. Ezt, az albán választók többsége számára racionális interpretációt a saját eszközeivel a DUI is igyekszik [erősíteni](#), mind bel-, mind pedig külföldön.

Ráadásul egy kormánybuktatás és egy esetleges VMRO-DPMNE által kialakított új kormánytöbbség egy meglehetősen vegyes, együtt eddig még nem kormányzó, és ideológiai-politikai kérdésekben sokszor teljesen [ellentétes](#) oldalon álló pártok kényszerkoalícióját is eredményezné. Olyan pártokét, akiket egyelőre egyetlen cél, a SDSM–DUI koalíció megdöntése köt össze. Ez, függetlenül a képviselők számától, magában hordozza a politikai viták miatt kialakuló újabb válságok és kormányzóképtelenség lehetőségét, amelynek a végét újabb és újabb előrehozott parlamenti választások jelentenék, állandósult politikai válságot teremtve.

Az előrehozott választásokra való felkészülés, az azt megelőző 100 napig működő – kormánypárti és ellenzéki tagokból álló – [technikai kormány](#) felállítása és kormányzása, amely eddig minden esetben problémákat okozott, szintén tovább mélyítené és elhúzódóvá tenné a jelenlegi politikai válságot. Ezzel az ország meggyengült nemzetközi pozícióit is tovább rontaná, miközben több jel mutat abba az irányba, hogy a nemzetközi közösség eddig [húzódózó](#), és a bolgár–macedón konfliktust csendben [figyelő](#) tagjai is szeretnék áttörést elérni az EU-s csatlakozási tárgyalások megkezdésének kérdésében, lehetőleg még ez év során.

A fentiek miatt az elbukott bizalmatlansági indítványt követően a legtöbb párt számára – a VMRO-DPMNE kivételével – egy előrehozott választás komoly kockázatot jelenthet, így a pártok, illetve a vezetéssel egyet nem értő képviselők további lépései nem várt fordulatokat is okozhatnak.

Egyértelmű, hogy a kormányfő által tett bejelentést követően a meggyengült, új vezetését kereső SDSM számára egy parlamenti választás semmiképpen sem lenne előnyös. Éppen ezért az SDSM és partnerei számára a kormányzás valamilyen módon történő [folytatása](#) lenne a legelfogadhatóbb, ennek legegyszerűbb módja pedig a kormányfő által tett kijelentés egyértelmű visszavonása lehetne. Ez rövid távon ugyan megoldást jelenthet a párt és a kormány részére, amit a [nemzetközi közösség](#) is szívesen látna, de teljes mértékben erodálná Zaev elmúlt években egyébként is súlyosan csorbult tekintélyét. Egy új SDSM által jelölt kormányfő személye szintén megmenthetné a kormányt, azonban kérdéses, hogy egy Zaev után érkező [párton kívüli](#) vagy egy másodvonalbeli pártpolitikus mennyi ideig lenne képes összetartani a jelenlegi, BESA nélküli új többségét [kereső](#) kormánykoalíciót. Az ellenzék miatt elbukott és három hónapig meg nem ismételtető

bizalmatlansági indítvánnyal ugyan időt nyert a kormány, kérdés azonban, hogy egy lehetséges külpolitikai siker, illetve belső konszolidáció segíthet-e a hosszabb távú kormányzás fenntartásában, valamint egy stabil többség megteremtése esetén valóban távozik-e a hatalomból a saját politikai jövőjével kapcsolatban meglehetősen homályosan fogalmazó Zaev.

Az SDSM bizonytalan jövője ellenére a kormányzás folytatásának lehetősége a DUI számára egyértelmű siker, mert ezzel megőrizheti és fenntarthatja több évtizedes intézményi struktúráit. Az Ahmeti által vezetett párt számára a legnagyobb kihívás továbbra is ezen pozíciók és a hozzájuk kapcsolódó pénzügyi háttér megtartása, amelynek érdekében a párt vezetése semmilyen politikai koalíció lehetőségét nem veti el. A nagymértékű pozícióvesztés azonban komoly válságot és változásokat okozhat a DUI-n belül is.

Az elbukott bizalmatlansági indítvány rámutatott arra is, hogy a VMRO-DPMNE minden próbálkozása ellenére még mindig nem képes egyértelmű többséget összeszedni a parlamenten belül. Láthatóvá vált az is, hogy a kormány megbuktatását célként kitűző *ad hoc* koalíciók rengeteg bizonytalanságot hordoznak magukban, amely az egyes pártokon belül is szakadáshoz vezethetnek. Ezt támasztja alá a BESA kormányból történő nem hivatalos kiugrása és az ellenzékhez történő átállása is. A párt egyik képviselőjének hirtelen „[eltűnése](#)” pedig, amellyel ellehetetlenítette a kormány megbuktatását, egyértelmű ellentéteket mutat a párton belül is, amely hosszabb távon a párt egységét is veszélyeztetheti.

ÖSSZEGZÉS

Az önkormányzati választások SDSM által történt elvesztése és Zaev lemondásának bejelentése komoly politikai válságot okozott a kormánypártok soraiban és az országban. Az SDSM táborának erőteljes erodálódása komoly üzenetként értékelhető a macedón kormánypárt felé, amely hosszabb távon is kihívást jelenthet a párt vezetése számára. A kormányfő lemondásának körülményei pedig rámutatnak a törékeny politikai egyensúlyra, illetve a két nagy párt, illetve blokk közötti, sokszor kiélezett ellentétekre egyaránt.

Amennyiben Zaev egy új többség megteremtését követően valóban távozik a hatalomból, úgy az SDSM-en belül komoly változások várhatóak, az eddig háttérbe szorított frakciók belharcai miatt. Azonban átrendeződésekre akkor is számítani lehet, ha a kormányfő marad, tekintettel a válság okozta feszültségek belső hatásaira. A jelenlegi kormány bukását vagy egy előrehozott parlamenti választásokat követően a DUI esetleges hatalomvesztése vagy gyengülése pedig az albán politikai élet teljes átalakulását eredményezheti.

Az önkormányzati választási sikereit meglovagolni kívánó VMRO-DPMNE sem nevezhető a jelenlegi válság nyertesének. A kormány megbuktatását célzó bizalmatlansági indítvány eredménytelensége politikailag hátrányos helyzetet teremtett a párt vezetése számára. Az elkövetkezendő hetek eseményei, egy uniós csatlakozási

tárgyalások megkezdésére vonatkozó decemberi dátum és az Mickoski által összehozott albán pártok közötti, valamint a pártokon belüli viták gyengítik a VMRO-DPMNE esélyeit a kormányzati hatalom gyors megszerzésére.

Ezenkívül az előrehozott parlamenti választások hónapokig tartó bizonytalanságot is eredményezhetnek a koronavírus-járvány okozta gazdasági krízisből egyelőre ki nem lábalt ország számára. Egy stabil kormányzati többséggel nem rendelkező új kormány pedig feltételezhetően újabb akadályokba ütközhet az ország irányításához szükséges mindennapi kormányzati munka, valamint az európai uniós csatlakozási tárgyalások megkezdéséhez szükséges, igen kényes politikai tárgyalások folytatása során is, amely alapjaiban változtathatja meg az ország jövőjének további alakulását.